

Dags att lyfta blicken från coronakrisen

Vad ska hända med ekonomin efter coronakrisen? Frågan blir alltmer väsentlig i takt med att återhämtningen går vidare. Men därefter väntar en på många sätt förändrad situation. Det är dags att börja förbereda sig, skriver ATLS marknadskronikör Johan Schück.

Sveriges ekonomi håller på att hämta sig ur coronakrisen, även om den senaste tidens smittspridning medför en viss fördröjning. Kvardröjande restriktioner och fortsatt försiktighet gör att årets första kvartal inte gav det lyft som man kunde ha hoppats på.

Detta gäller särskilt för besöksnäringar som hotell, restauranger och kaféer, liksom för reseföretag. Eftersom det rör sig om personalintensiva branscher betyder det att arbetsmarknaden förblir kärv, särskilt för unga och utrikes födda som tidigare ofta har kunnat hitta jobb där.

Ett hinder för återhämtningen är även bristen på transportkapacitet. Det finns inte tillräckligt med lastfartyg och containrar, delvis till följd av det tidigare stoppet i Suezkanalen. Men främsta orsaken är ändå att efterfrågan har stigit kraftigt, medan utbudet inte kunnat hänga med uppåt. Följden är kraftigt höjda priser på främst långväga fartygstransporter.

Även många råvaror och insatsvaror har stigit rejält i pris, beroende på tilltagande knapphet. Till dem hör plaster, stål och olika mineraler, men också elektroniska produkter som halvledare. Fördröjda leveranser betyder att produktionen går långsammare, vilket bromsar återhämtningen i ekonomin.

Allt ljusare utsikter

Dessa svårigheter hindrar inte att många svenska industriföretag går allt bättre, tack vare både ökad export och starkare hemmamarknad. De delar av tjänstesektorn som riktar sig mot industrin får därmed också rejäl draghjälp. Handeln visar en mer splittrad bild, men dagligvaror tillhör fortfarande det som säljer bra. Även om risken för arbetslöshet ännu finns kvar, råder det bland hushållen en spirande optimism.

De konjunkturprognoser som har kommit under den senaste månaden pekar också mot en allt starkare återhämtning under det pågående året. Den förväntade BNP-ökningen på mer än 3 procent under 2021 betyder att fjolårets branta nedgång hinner återtas före nästa årsskifte. Tillväxten bedöms sedan fortsätta i ungefär samma takt under 2022.

Däremot dröjer det innan arbetslösheten har kommit ner till cirka 7 procent, vilket är samma nivå som före krisen. På arbetsmarknaden blir det en eftersläpning när många företag, bland annat till följd av korttidsarbete, har lediga resurser internt. Denna arbetskraft ska sysselsättas innan det kan bli aktuellt med nyrekryteringar.

Så långt är prognoserna ganska samstämmiga: det är mycket som talar för en relativt stark tillväxt i ekonomin under 2021–2022, liksom en mer långsam förbättring av arbetsmarknadsläget. Skillnaden är betydligt större mellan olika bedömare när det gäller de offentliga finanserna.

» Handeln visar en mer splittrad bild, men dagligvaror tillhör fortfarande det som säljer bra. «

Johan Schück är expert på makroekonomi.

Hans marknadskronikor publiceras exklusivt för ATLS prenumeranter på ATL.nu en gång i månaden.

Senaste tidens prognoser för Sverige

BNP - Förändring i procent

	2020	2021	2022
Konjunkturinstitutet	-2,8	3,7	3,4
Regeringen	-2,8	3,2	3,8
Swedbank	-2,8	3,6	3,6
Riksbanken	-2,8	3,7	3,6

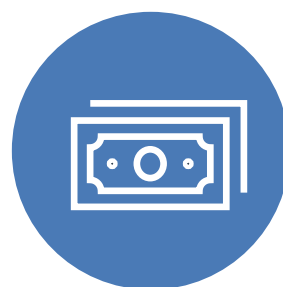
Arbetslöshet - Procent av arbetskraften

	2020	2021	2022
Konjunkturinstitutet	8,3	8,6	7,7
Regeringen	8,3	8,7	7,9
Swedbank	8,3	8,5	7,6
Riksbanken	8,3	8,6	7,7

Offentligt sparande - Procent av BNP

	2020	2021	2022
Konjunkturinstitutet	-3,3	-2,1	-0,6
Regeringen	-3,1	-4,5	-1
Swedbank	-3,3	-3,1	-1,2
Riksbanken	-3,1	-3	-0,5

» Tidigare under krisen har Finansdepartementet gjort stora prognosfel, beroende på att bidrag till företag inte har blivit utbetalade. «

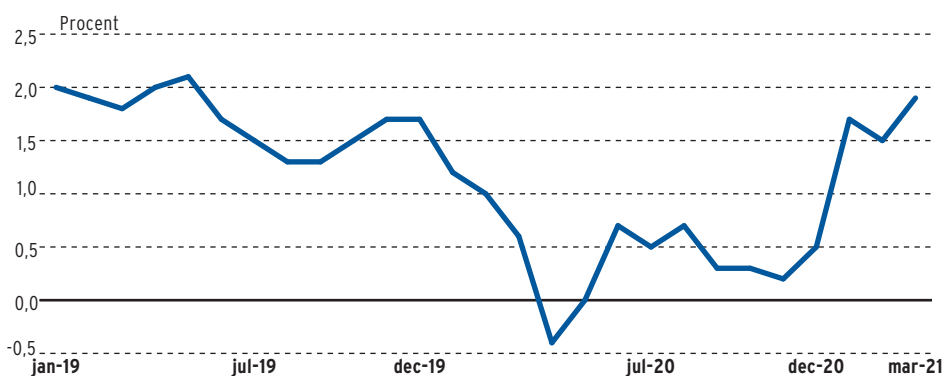
Delvis beror detta på hur prognoserna kommer till. Konjunkturinstitutet, som räknar med lägst offentligt underskott under 2021, tar hänsyn endast till redan fattade beslut och gör inga spådomar om den kommande ekonomiska politiken. Regeringen, som förutsäger ett betydligt större underskott, utgår däremot från sina politiska avsikter att sätta in ytterligare finanspolitiska stimulanser före årets slut.

Detta betyder dock inte nödvändigtvis att regeringens bedömning av de offentliga finanserna är riktigast. Tidigare under krisen har Finansdepartementet gjort stora prognosfel, beroende på att bidrag till företag inte har blivit utbetalade. Det räcker alltså inte att besluta om politiken, utan gäller också att se till att den genomförs.

Oklart om inflationen

Osäkerhet råder också om den kommande inflationen, där Riksbanken som vanligt räknar med att målet om 2,0 procents inflation ska vara uppnått inom tre år. Tidigare har detta visat sig vara svårt att uppnå, vilket är orsaken till att man under närmare fem år – ända fram till början av 2020 – höll en negativ reporänta. Därefter har denna ränta legat stadigt på 0,0 procent, vilket nu spås gälla ända fram till våren 2024.

Inflationen

KÄLLA: SCB GRAFIK: LRF MEDIA

Inflationen skiftar dock ganska kraftigt från månad till månad och var nu senast under mars uppe i 1,9 procent, vilket innebar den snabbaste prisökningen på två år. Det kan då se ut som inflationsmålet i det närmaste har uppnåtts, men så är knappast fallet. Tvärtom är prognosmakarna eniga om att det är tillfälliga faktorer såsom höjda energipriser som ligger bakom prisuppgången och att inflationssiffrorna snart blir betydligt lägre igen.

Trots en låg inflation får man dock räkna med att marknadsräntorna snart börjar röra sig uppåt, vilket påverkar situationen för svenska företag och hushåll. Främsta orsaken är den expansiva ekonomiska politik som bedrivs av Bidenadministrationen i USA. Sverige, som har en öppen ekonomi, kan inte undgå att påverkas.

Krisen påskyndar strukturförändringar

Sammantaget kan ganska säkert sägas att den ekonomiska återhämtningen från coronakrisen är på väg, om än i ojämnt tempo. Betydligt mer oklart – men ännu mer spännande – är dock vad som väntar efter krisen. Hur mycket blir som förr igen och vad har varaktigt förändrats?

Alla längtar nog efter att livet ska bli mer normalt igen. Men samtidigt finns det anledning att lära av det senaste årets erfarenheter. Tydligt är att krisen också har påskyndat sådana förändringar som redan tidigare hade inletts.

Automatiseringen och digitaliseringen har tagit stora kliv framåt, vilket gör att många av de jobb som har försvunnit inte uppstår på nytt i samma form.

Den växande e-handeln utsätter traditionell butikshandel för allt hårdare konkurrens.

» Inflationen skiftar dock ganska kraftigt från månad till månad och var nu senast under mars uppe i 1,9 procent. «

Det ökade distansarbetet har nog, åtminstone delvis, kommit för att stanna. Tillsammans betyder det att många verksamheter i stadskärnorna riskerar att minska i omfattning, vilket också leder till färre jobb där.

Ekonomi står inför stora strukturändringar, där alla behöver göra sig redo för en arbetsmarknad med stigande utbildnings- och kompetenskrav. Faran är att det annars uppstår en hög långtidsarbetslöshet som längre fram blir svårare att avhjälpa.

Ett annat område som har hamnat i fokus genom krisen är välfärden för de äldre. Problemen där är inte nya, men efter det senaste årets tillkortakommanden krävs stora insatser för att höja kvaliteten. Sådant tar dock sin tid, särskilt som det handlar om att utbilda och rekrytera kvalificerad personal.

Därutöver låter klimatfrågan inte vänta på sig, även om den stått något i bakgrunden under coronakrisen. Även här kommer det att krävas ett långt perspektiv, i synnerhet som många av de investeringar som behöver göras medför ett kraftigt ökat elbehov. Det kommer att bli nödvändigt med svåra prioriteringar, inte minst mellan alla de olika väg- och järnvägsprojekt som är uppe till diskussion.

Listan på framtidsfrågor av ekonomiskt slag kan utan svårighet göras ännu längre. Men det som här har framförts räcker nog för att visa på behovet att lyfta blicken från den akuta krishanteringen och börja närma sig de mer långsiktiga problemen. ●

» Ett annat område som har hamnat i fokus genom krisen är välfärden för de äldre. «